

Barbara Jurša

Lucija Stepančič: *V četrtek ob šestih.*

Ljubljana: Študentska založba (Zbirka Beletrina), 2011.

Ob romanesknem prvencu Lucije Stepančič, avtorice dveh zbirk kratke proze, pesniške zbirke in izbora literarnih kritik, dobimo zlahka občutek, da je bil napisan na dušek, saj se tako bere: bralec je posrkan v sredo magnetične spirale govorice, ki je ni mogoče zaustaviti. Morda magična moč pripovedovalke izvira iz dejstva, da nam svoj manični samogovor servira že iz groba. Deležni smo njene avtobiografije, ki zadeva predvsem njeno ljubezensko življenje in ki seveda pojasnjuje, kako je dočakala svoj konec. Omeniti velja, da roman neposredno aludira na avtoričino predhodno zbirko kratkih zgodb *Prasec pa tak*, denimo s citiranjem zbirkega naslova, z nekaterimi imeni pripovednih oseb in nenazadnje s konkretnimi zgodbenimi prvinami.

Zgodba, ki je odmerjana zelo zbrano in jasno, zajema pravzaprav zapleten preplet ljudi, ki jih povezuje izkušnja nesrečne ljubezni, nekatere pa tudi usodno zveže virus HIV. Pripovedovalkin govor je usmerjen k njenemu bivšemu ljubimcu Majerju. Z virusom HIV se okuži, ko spi z njegovim sodelavcem, Davorjem, s katerim se zbliža iz nejasne želje po maščevanju; do Majerja, ki jo je zapustil, namreč še vedno goji močna čustva. Pozneje svojo veliko ljubezen sama okuži, nato pa se, noseča z njegovim sodelavcem ali morebiti z njim, in odljubljena, ubije, ker ji manjka poguma, da bi Majerju sporočila, da ga je okužila. Čeprav zveni v povzetku njena življenjska zgodba precej tragično, je pripovedovana prej v tragikomičnem ali celo predvsem komičnem tonu. Pripovedovalka namreč privzema perspektivo nekoga, ki je zemeljsko dogajanje že pustil daleč za sabo in ki se lahko svojih travmatičnih doživetij spominja brez sledu neprijetnih čustvenih spon ter se človeški majhnosti smeje. Kar pa ne pomeni, da njen govor ne teži k temu, da bi vzbujal in obujal čustva, saj z repetitivnostjo učinkuje ravno nasprotno. Njen intimno nagovarjajoči glas je glas ustne pripovedovalke, ki svoja pripovedovanja opira na

ritmizacijo in na tok pogovornega jezika, v katerega duhovito vpleta jezikovne inovacije. Kot spretna Šeherezada, ki ji sicer ne grozi izguba življenja, poskrbi za obilo suspenza. Njena pripoved je posejana s prolep-sami, napovedmi dogajanja, ki služijo kot vabe in ki bralce puščajo lačne nadaljevanja. Potek zgodbe nam kljub velikemu občutku vnaprejšnje determiniranosti in kljub pripovedovalkinemu vsevednemu pregledu nad dogajanjem ostaja zastrt: če denimo že v prvem stavku romana izvemo, da se bo protagonistka okužila s HIV-om, šele pozneje izvemo, da bo naredila samomor, in še veliko pozneje, da bo takrat tudi noseča.

Vsak četrtek ob šestih se pripovedovalka, sicer falirana študentka ekonomije, zapre v telefonsko govorilnico, od koder pokliče svojega bivšega ljubimca na dom. Ob tej uri, ob kateri sta se nekoč dobivala, se ji nikoli ne oglasi on, ampak njegova žena. Pripovedovalka jo vedno znova vpraša po njenem možu, žena, Magda, pa ji vedno znova povsem mirno odgovori, da je ta na tenisu. Obsedenka, ki upa, da v svoji sogovornici s svojimi rednimi, vztrajnimi in točnimi klici uničujoče budi sume, ne ve, da ta sploh ni več žena njenega bivšega ljubimca, kot to ni bila že v času, ko se je ta še dobival z njo. Med Magdo in pripovedovalko se tako vzpostavi nenavaden odnos vzajemne skrivnostnosti in zanimanja, v neizgovorljivi napetosti med njima pa naj bi se našla tudi iskrica erotičnega naboja. To je seveda šele začetek zanimive verige nespametnih odločitev in nenadnih zasukov, blodnjavega klobčiča medsebojnih prevar in zamolčanj, v katerem se med okuženimi na koncu znajde tudi Magda.

Virus HIV se pojavlja v romanu kot dobesedna pripovedna rdeča nit in kot krvavi bič usode, ki rogajoče se postavlja zadeve smrtnikov na glavo in poskrbi za kaotične preobrate. Iz 'zmagovalcev' na čustvenem področju, tistih, ki ne ljubijo in jim je pravzaprav vseeno za ljudi, s katerimi spijo, dela 'poražence', ter najrazličnejše vloge igralcev 'telenovele', ki jo spremljamo, nazadnje izenači. Virus zloveščega imena vdira v življenja pripovednih oseb kot tista funkcija resničnosti, ki jih vsaj potencialno prebuja iz iluzije, da smo v svojih zasebnih življenjih izolirani in da se nas usode drugih ne tičejo – zdi se, kot da si preprosto ne moremo privoščiti biti "eni bedniki zajebani, vsak zase zatrapan v svoj trpeči jaz". HIV je sled, ki je ni mogoče izbrisati, katere izvor pa se v prepletu vseh z vsemi sproti briše, in če razkriva dejstvo stika, skriva kronologijo vzrokov in posledic. 'Storilci', raznašalci virusa, ostajajo od 'žrtev', okuženih, kot taki neprepoznani, in tako so slednji prepuščeni možnosti, da za svojo bolezen in bolezen drugih krivijo sami sebe. V končni fazi se zdi, da usoda svojo 'nepoštenost' razdeljuje vsem enako in pošteno: vsi sodelujoči so vzajemno krivi, soodgovorni. HIV, ki pripovedne osebe sklene v mrtvaški ples,

razkriva, da ima vsako posameznikovo dejanje posledice za druge, tudi če si pred tem še tako bolešno zatiskamo oči. Vsi smo v istem kotlu: ne le da je ljubezen vsem pripovednim osebam v pogubo, vsem tudi grozi občutek izjalovljenega, 'zafuranega' življenja, pa naj bodo nizko ali visoko na lestvici družbenega ugleda, morda prav zato, ker smo vsi "prasci in prasice" in ker se za vsakega človeka, ki z nami ravna na nam nevšečne načine, najde kdo, do katerega smo izkoriščevalski, neiskreni in nesočutni mi sami. Če prvi ljubi drugega, ki ga ne ljubi, ta drugi gotovo ljubi tretjega, ki ga ne ljubi: odnosi pripovednih oseb, ki pred (med)osebnimi težavami neodgovorno bežijo, delujejo kot bumerang. Skratka, nikomur v tem romanu se ne piše nič dobrega, in bolj kot kar koli drugega vse like povezuje usoda vseh živih bitij, umrljivost, ki jo nenadna novica o okužbi s HIV-om v zavest posameznika samo zaseka malo bolj nespregljivo, kot smo vajeni.

S svojim prostodušnim, že sumljivo neprisiljenim 'poročanjem' o nepreštevni vrsti spolnih srečanj meče besedilo posebno luč tudi na kulturno percipirano poljubnost in nezavezujočnost spolnosti. Pripovedne osebe se v spolne aktivnosti namreč ne spuščajo iz poželjenja ali želje po telesni bližini z ljubljenimi, ampak pogosteje iz dolgočasje in želje po samodokazovanju oziroma zaradi pritiskov družbene sprejemljivosti. Spolnost je tako doživljana površinsko, kot del sveta videzov, ki v promiskuitetnosti ne premore veselja resnično zaželenega dotika. Seks je preprosto nekaj, kar je treba početi, s komer koli že, in pripovedne osebe se znajdejo ujele v zasičenost z njim. Ko Majer in Magda drug v drugem prepoznata željo po tem, da se spolnosti ne bi kaj dosti posvečala, oba prevzame olajšanje.

Pripovedne osebe so nekoliko groteskno stereotipizirane in kot take predvidljive. Pripovedovalka se počuti osamljeno ob svojih prijateljih: ob lahkoživih, emancipiranih, umetniško naravnanih in moderno urbanih Idi ter preprostem in zaupljivem genialcu Edu, ki ga njegova razvajena in plehka punca Tjaša, seks bomba, vara s praznoglavih mišičnjakom Škisom. Nad dogajanjem v hiši, v kateri prebivata pripovedovalka in Tjaša, in njunimi nesrečnimi ljubezenskimi pripetljaji, se zgraža in se z njimi kratkočasi njuna dominantna stanodajalka Gazdarica, ki se zaljubi v pripovedovalkinega ljubimca Davorja. Tu so tudi vsega naveličani protagonistkini sodelavci v hotelu, pa njena družina, ki prav tako bolj životari kot živi. Roman nas postavlja v vznemirljiv, a tudi nelagoden položaj opraviljivih gledalcev – brezčutnih grških bogov, ki se napajajo iz njihovih nezgod in živijo svoja življenja skozi tuja življenja. Ker je takšna malomeščanska privošljivost v romanu kritično reflektirana, lahko bralca zbode občutek krivde, da uživa v smoli drugih, ne glede na to, da ti drugi zagotovo niso

moralni vzor, temveč še posebno zato, ker mu lahko v vsaj nekaterih pogledih morda 'služijo' kot zrcalo.

V četrtek ob šestih bralca razgreje s kombinacijo intrigantne zgodbe, zrele samorefleksivnosti, fascinantne robotosti ter natančne, analitične in skoncentrirane ostrine. S karnevalsko igrivostjo, cinizmom in eksperimentalnim užitkom se spopade s težavnimi temami, ki jih najraje zakopljemo v omaro in potlačimo. In če osupne z nespornimi literarnimi odlikami, zaradi katerih je nekakšna paradoksalna hvalnica življenju, je pri tem čudovito dostopen in neodločljiv.